

10. Павличко Д. Твори: в 3 т. / Автор передмови В. Моренець. Київ : Дніпро, 1989. Т. 1. 501 с.

Плоскіна Ірина – студентка 2 курсу факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: українська поезія другої половини ХХ століття.

Марина Швець

Наук. керівник – к. філол. н., ст. викл. Зелененька І. А.

ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМИ В ФІЛОСОФСЬКІЙ ТВОРЧОСТІ ДМИТРА ПАВЛИЧКА

Дмитро Павличко опрозорив історію свого звернення до сонетної форми, висловившись, що писав з ініціативи та з високого неокласичного благословення Рильського, відтоді почалася перекладацька своєрідна служба письменника-шістдесятника в українській літературі [2, с. 67]. Навіть сам лише «Світовий сонет» (1983 р.) – це, без перебільшень, унікальна праця мистця, це антологія, яку письменник укладав десятиліття, втіливши поетичні смаки та перекладацькі вподобання; звісно, ця фундаментальна праця вплинула на філософську стилістику поезії майстра українського слова як достойного серед інших літератур світу.

Із одного боку в цій праці майстерне відтворення величних сонетних оригіналів, а з іншого – це факт української культури, поетичний світ спроможності нашої мови. Дмитро Павличко – майстер сонетної форми, він досконало знав її, відчував її, як глину, відчуває скульптор, про що промовисто свідчить його хрестоматійний філософський сонет «Погляд у криницю», цитуємо його повністю, аби можна було простежити структуру твору: «Я

розумію світло. Це – душа. / Любові й космосу глибини. Жертва. / Близк розуму. Благословіння миру. / Палання рук. Веселоці трави. / А що таке темноти? Я не знаю. / Можливо, це – самотності печаль. / Дух каменя. Жало злоби. Липкі / Пов'язки мумій. Заздрість ненаситна» [7, с. 98].

Далі автор стрімко розвиває свою класичного гатунку філософську, модерністську риторичну: *«Але без темряви свою снагу / Не може сяйво людям об'явити; / Потрібна ніч знесиленим очам. / Тьма смерті очищає джерело / Людського зору, як пісок підземний – / Ті води, що прозріють у криниці» [7, с. 98].*

Дмитро Павличко розширив межі нашої перекладацької традиції, зробив Україну та її культуру більш відомою у світі. Засвоївши ідейно-естетичний досвід Ципріяна Каміла Норвіда, Олександра Чавчавадзе, Хосе Марті, Петра II Негоша та інших велетнів світової літератури, які були частково представлені з перекладів, Дмитро Павличко відкрив нові обрії для перекладознавчих студій. Він вважає, що бути в цей час «чистим» поетом неможливо. Та й чи потрібно це, запитує себе автор чи не в кожному творі. Якщо мислителю не вдається проза, то можна перейти писати наукові статті. Якщо вони також не виходять добрими – можна перекладати чужі твори, це вправління в стилістиці, набуття свого стилю, після чого можна повернутися до свого, це надихне. Якщо з письменника непутящий перекладач, то можна себе шукати в драматургії або в роботі кінокритика чи сценариста, а це нагода чи спроба висловитись як публіцисту. Не замикається в собі, у поетичній творчості закликає Дмитро Павличко як перекладач, бо кожен свідомий вихід в іншу сферу вельми збагачує рідну творчу стихію [5, с. 498–499]. Саме ці погляди, слова перекладача вельми актуальні й сьогодні для науковців і для молодих письменників.

Еволюцію майстра можна простежити так: спочатку були «Сонети» (1978 р.), згодом тексти цієї жанрової форми

втїлив у антологїї «Світовий сонет» (1983 р.), а на своє сімдесятип'ятиріччя автор презентував читачеві сонетарій. Праця перекладача й автора оригінальних творів довела нас вельми переконливо, що кожна література в Європі має своїх відомих ваговитих сонетарів. До того ж, у жанрі сонета в сучасній українській літературі нікому не вдалося перевершити Дмитра Павличка [3, с. 58–59].

В ювілейному сонетарії дев'ятсот двадцять вісім сонетів, із них двісті вісімдесят – авторських і шістсот сорок вісім – перекладених, це переклади з двадцяти шести мов, із тридцяти літератур, це сто двадцять вісім найкращих авторів зі світової літератури, від ренесансних Франческо Петрарки та Мікелянджело Боунаротті. Ваговитості додає виданню сонетарії Вільяма Шекспіра, Янки Купали, Павла-Орсага Гвездослава, Шарля Бодлера [10, с. 6].

Усе це дуже прикметно для школи, оскільки українські учні й тепер зможуть глибше вивчати перлини світової поезії. Загалом сонетарій Дмитра Павличка – це феномен вітчизняного перекладознавства та української літератури, в якому акумульовано філософську глибину людської цивілізації, разом із тим це неповторна лірична автобіографія самого ж таки Дмитра Павличка, де візитівкою є, звичайно ж, сонет «Горквемада». А поетична збірка карпатського українця, натхненного боротьбою за свободу, «Правда кличе!» у своїй назві є символічною для автора, його долі, як це було в більшості відлигівців, звідси промовисто випливає – ведемо мову про знакові пам'ятки української літератури ХХ століття [1, с. 12].

Після сонетної форми варто вести мову про ще одну екзотичну форму лірики Дмитра Павличка – рубаї, що як філософський жанр виникли в давній перській поезії, а звідти поширилися, видозмінилися й еволюцірували в європейській літературі станом на ХХ століття. Інша назва цієї форми в українській поезії – перські катрени. Відомо те, що рубаї – це така строфа, поширившись у нашій літературі, стала строфожанром. Власне українськими жанровими

різновидами є такі: екорубаї, космічні рубаї, рубаї-пародії, рубаї-каламбури, рубаї-паліндроми. Усе це свідчить про високий потенціал української літератури [10, с. 10].

Поет-трибун Дмитро Павличко закликає своїми екзотичними філософськими строфами йти разом з ним непростим, але вельми цікавим шляхом від ліричних душевних сповідей до гострих вершин онтологічної поезії, виринаючи з традиційного ладу, зануритися в новизну, в білий сонет, екзотичний для нас, як і в рибалку. Отже, ліричну філософську традицію Дмитра Павличка визначає глибокий вплив фольклору, що кодифікує, зберігає і актуалізує народний досвід, мораль, глибинну етику та естетику, психологію та мистецтво нашого етносу [8, с. 123-124].

Філософська лірика України постала як своєрідний інваріант світової філософської ліричної традиції, як універсальної, особливої, міфопоетичної, що займається світопізнанням, зберігаючи зв'язок із фольклором. А тому демократизм форми, змінний емоційний фон виступають основними рисами духовного пошуку Дмитра Павличка на шляху до омріяної істини. Отже, поетична філософія Дмитра Павличка – це інтелектуальне співвідношення психологічного та гносеологічного, національного та аксіологічного аспектів буття, в якому проглядає національна філософська традиція, підживлена емоційністю гуцульського хлопця, котрий спустився з гір, аби змінити негуманний світ.

Основні домінанти Павличкових поезій, зокрема, творів сонетної форми – екзистенційний опір тоталітаризму та автентичне буття гуцула, а також традиційні антитектичні пари – життя і смерть, свобода і добро, неволя і зло. Тематичні домінанти – час, пам'ять, правда, краса, вірність. Поетичне наповнення поезії із 60-их років при цьому має національне забарвлення, в якому переплелися генеза, спадщина, традиції, інтелектуальні пріоритети, політичні

акценти, що важливо розуміти сучасникам, особливо спробувати досягнути хоча б емоційно молоді.

Література

1. Зелененька І. «Чиї це ілюзії стенають плечима, якого народу...» : Тарас Мельничук і літературний процес 60-90-х років в Україні : монографія. Вінниця : «Едельвейс і К», 2008. 152 с.
2. Іванюк Б. Жанрологічний словник Чернівці : Рута, 2001. 91 с.
3. Качуровський І. Строфіка : підручник Київ : Либідь, 1994. 272 с.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.
5. Марко В. Гіркий мед мудрості // Кур'єр Кривбасу. 2002. Квітень. С. 163–165.
6. Неділько В. Дмитро Павличко // Українське слово : хрестоматія української літератури і літературної критики ХХ століття. У 4 кн. Київ : Рось, 1994. Кн. 3. С. 170–177.
7. Павличко Д. Твори: в 3 т. / Автор передмови В. Моренець. Київ : Дніпро, 1989. Т. 1. 501 с.
8. Соловей Е. Українська філософська лірика Київ : Юніверс, 1999. 368 с.
9. Таран Л. Енергія пошуку. Київ : Радянський письменник, 1988. 248 с.
10. Якубовська М. Вінок сонетів в українській поезії. Генезис та історія розвитку : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Одеса, 2002. 16 с.

Швець Марина – студентка 2 курсу факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: українська поезія другої половини ХХ століття.

Ірина Яроцька
Наук. керівник – к. філол. н., доц. Поляруш Н. С.

ІДЕЙНО-ТЕМАТИЧНІ ВИМІРИ СПОГАДОВОЇ ПРОЗИ ЯРА СЛАВУТИЧА

Історичні обставини трагічної для України епохи, доби масштабних соціальних експериментів, кривавих диктатур знайшли відображення в художньо-документальній прозі українських письменників, які працювали на еміграції. Вони переповідали про трагічний досвід, набутий в силу політичних обставин, з причини якої змушено покинули рідну землю, подали образ не лише персонажів, а й рідної України.

У спогадових творах Лесі Богуславець, Анатолія Гака, Віри Вовк, Івана Кошелівця та ін. наголошено на переосмисленні буття людини у світі абсурду, невпинної боротьби за виживання, боротьби добра зі злом, правди з кривдою. Імена діаспорних письменників стали відомі читачам після проголошення незалежності України. До того часу їх творчість перебувала поза національним літературним процесом, не осмислювалась літературною критикою. Значна частина творів, особливо мемуарних ще й досі чекає на дослідників.

Актуальність обраної теми зумовлена назрілою потребою більш детального вивчення української діаспорної спогадової літератури для виявлення через текст основних світоглядних засад письменників, аналітичного осмислення ними життєвих реалій.

Серед дослідників української діаспорної мемуарної прози – Ю. Григорчук, І. Жодані, О. Фірман, Ю. Ковалів, М. Васків, В. Мацько, О. Онищенко, Т. Швець та ін.

Мета статті – з'ясувати ідейно-тематичну